

EL NOSTRE DOCTOR GOMÀ

Entre els sacerdots de Barcelona, els primers alumnes del Dr. Gomà ja estan arribant a l'edat de jubilació: són aquells xicots, curtits per la guerra civil, que, en la primera postguerra, van decidir-se pel sacerdoci i van descobrir, guiats per un Professor més jove que ells, horitzonts mai sospitats en la lectura de la Paraula de Déu.

Tots els altres, els qui van començar de joves, ja van veure en el Dr. Gomà un canonge de cabells blancs (ja era canonge i ja tenia els cabells blancs quan va complir trenta anys), però que posseïa l'art màgica d'inundar de llum (per a la intel·ligència i per al cor) cadascun dels temes que tocava.

Es recorden els guixos de colors i una figura que s'entortolligava com una serp, però també es recorda que, amb el Dr. Gomà, no calia estudiar perquè, tot sentint-lo, la lliçó ja t'havia «entrat». Com més temps passa, més es comprova que en les seves explicacions tot era d'una solidesa granítica. Els qui, després dels estudis a Barcelona, hem tingut ocasió de continuar estudiant, hem dit cent vegades que «Tot això ja ens ho havia explicat el Dr. Gomà», i molt millor.

Els inicis

El *curriculum* del Dr. Gomà va ser marcat, en els seus inicis, pel seu oncle, el Card. Isidre Gomà i Tomàs. Nasqué a La Riba (Tarragona) el 14 de maig de 1917, vigília de la festa de sant Isidre. Raó de més perquè li possessin el nom del «senyor oncle», aleshores canonge de Tarragona.

Quan el nebot tenia deu anys, l'oncle va ser nomenat Bisbe de Tarazona, on, al cap de poc, Isidre Gomà i Civit es va incorporar com a seminarista; l'any 1933, va incorporar-se al Seminari de Barcelona, per mor dels pares, en un moment històric indecís.

Hi restà durant tres cursos acadèmics (dos de filosofia i un de teologia). L'any 1935, quan l'oncle ja era arquebisbe de Toledo, Isidre Gomà i Civit passà a Roma per continuar estudis a la Universitat Gregoriana i, tot seguit, a l'Institut Bíblic. El nebot era cridat a continuar i aprofundir una de les facetes de la personalitat del seu oncle: l'interès pels estudis bíblics. (Es recorden, del Dr. Gomà i Tomàs, *Nuevo Salterio del Breviario romano* [Barcelona 1914], *La Biblia y la predicación* [Barcelona 1927], *El Evangelio explicado* [Barcelona 1931], *Los Santos Evangelios* [Barcelona 1936]; però encara pot resultar més significatiu un opuscle del 1911: *Tradición y crítica en exégesis*.)

Prop del Primat d'Espanya, President de l'Assemblea de Metropolitans, el nostre Dr. Gomà era cridat a ser mentor teològic, a través del seu oncle, de tota l'Església espanyola. Però no arribà a exercir com a tal, perquè l'any 1940, quan Gomà i Civit estava tot just acabant els estudis, el cardenal Gomà, a setanta-un anys, deixava aquest món.

Del Seminari a la Facultat

L'any 1942, el Dr. Gomà s'estrena, com a professor de Nou Testament, al Seminari Conciliar de Barcelona. En uns moments en què la teologia era repetició rutinària de fórmules fetes, Gomà es distingeix per la seva modernitat: renuncia tant com pot al llatí (habitual en l'ensenyament d'aleshores) i diu sempre coses noves, en diàleg amb tots els corrents exegetics i amb un sentit molt clar del valor que allò té per a tot el poble de Déu.

També en diàleg amb els alumnes. A vegades fent-los preguntes estratègiques (a les quals s'havia de respondre en fitxes lliurades pel professor), però també amb una obertura total a la conversa, a l'amistat i a un treball en equip que arribava a omplir-se les mans de guix: la gran obra del Museu Bíblic i dels múltiples mapes de Terra Santa.

La gran proesa del Dr. Gomà ha estat la de mantenir-se com a professor de primera línia (la majoria diu: «el millor») durant quaranta-cinc anys, en els quals l'Església i el món han canviat enormement.

La seva exquisida pedagogia i el fet que no hagi deixat mai d'estudiar ajuden a explicar aquesta continuïtat. La matèria (*Verbum Domini manet in aeternum*) també és de les que han estat més ben tractades amb el pas del temps. Però cal afegir que el Dr. Gomà estava específicament preparat al canvi d'època.

Recordo que ens deia: «No esmerceu tota la vostra atenció en els autors que ara estan de moda, perquè aquests passaran. Coneixeu bé aquells que dintre de trenta o quaranta anys conservaran el seu valor, i estareu preparats per a assimilar les noves idees.»

Per al Dr. Gomà el Seminari no va ser sols un lloc on fer classe. Des de 1943 va ser bisbe de Barcelona el Dr. Modrego, que l'havia conegut a Tarazona i a Toledo (on en va ser bisbe-auxiliar) i el considerava, al mateix temps, com un fill i com un oracle, tot i que tantes vegades es feia enrere davant les revolucionàries planificacions d'aquell que ell havia conegut com a seminarista de Tarazona.

Amb el Dr. Modrego havien fet tres o quatre plans fantàstics per al «Seminari nou», fora del centre de Barcelona. Però tots van anar a l'aigua. En canvi, n'hi va haver un que arribà a bon terme: la Facultat de Teologia.

El Dr. Gomà va ser l'ànima d'un extens dossier, presentat a la Congregació de Seminaris i Universitats el 27 d'abril de 1956, sobre l'erecció d'una Facultat de Teologia al servei de tota l'Església de Catalunya. És cert que s'hagueren de fer molts més passos fins que la Facultat no va ser un fet. Però cal recordar que el Rescripte de concessió de la Facultat, el 7 de març de 1968, es dona com a resposta al dossier presentat pel Dr. Modrego.

En aquest sentit, cal recordar els llargs anys del Dr. Gomà com a secretari d'es-

tudis (quan n'era prefecte el Dr. Francesc Faura) i com a prefecte d'estudis (tenint com a secretari el Dr. Josep Capmany). La delicadesa amb què atenia cadascun dels alumnes i l'eficiència amb què estudiava i resolva cadascun dels casos eren proverbials. I que feliços se sentien els seminaristes que col·laboraven amb ell com a oficials de Secretaria!

Cada any esperàvem amb delit la Memòria del curs anterior en l'acte d'inauguració de curs. No es van publicar en el seu moment, però serien un document interessantíssim per a la posteritat.

Professor i pastor

L'ensenyament del Dr. Gomà era sempre transmissió de vida. Per això alterna l'ensenyament amb la presència en les parròquies, especialment de barriada, amb la paraula continuada en col·legis i comunitats (especialment, les Missioneres de Natzaret), amb les seves sessions setmanals de treball amb l'arquebisbe Modrego i amb la seva presència activa en quasi totes les comissions que el bisbe nomenava. No és gens difícil de descobrir llambregades de «estil Gomà» en multitud de discursos, cartes pastorals i, no diguem, les intervencions de l'arquebisbe Modrego a l'aula conciliar.

Es conta que el Dr. Modrego li havia demanat, fins de genolls, que fos el seu bisbe auxiliar. Hi ha tots els motius per a suposar que devia ser així.

Una sola vegada l'activitat pastoral del Dr. Gomà va tenir un estatut visible: el de secretari general del XXXV Congrés Eucarístic Internacional de Barcelona, el maig de 1952.

En un moment en què Espanya no comptava, ni civilment ni eclesiàsticament per a res, el Dr. Gomà sabé muntar un Congrés de màxima categoria internacional, amb bisbes de l'Orient i de l'Occident, amb teòlegs i amb milers de cristians estrangers, que mai no havien cregut (després va ser ben diferent!) que Espanya meresqués una visita.

La informació en multitud de llengües va ser com una riuada en *crescendo* continu (de la revista *Pax*, en la qual el Dr. Gomà va imposar el Dr. Ramon Cunill, en van sorgir, al cap de poc, dues revistes: *La Gaceta Ilustrada* i *Historia y Vida*, que encara subsisteix). A més d'una esplèndida oferta de celebracions i predicacions (com la del P. Lombardi), el Congrés va atendre l'art (una irreplicable exposició de custòdies, un altar molt modern per a l'època), la literatura (diverses publicacions i concursos literaris), les escoles, els ritus orientals, l'acció social (els habitatges del Congrés), etc.

Però la nineta dels ulls del Dr. Gomà va ser l'ordenació simultània de més de vuit-cents sacerdots a l'estadi de Montjuïc i les sessions d'estudi (en recordem la intervenció del futur cardenal Bea), que continuen parlant a través dels volums on foren publicades.

Recerca i divulgació

Fins al dia d'avui, el Dr. Gomà continua estudiant tot el que es publica, amb caràcter científic, sobre els temes del seu estudi, centrat en els Evangelis. L'estada a Roma (prop de la «Iglesia Nacional Española de Montserrat») diversos mesos durant una colla d'anys han propiciat aquest contacte constant amb la ciència exe-gètica.

Tanmateix, el Dr. Gomà no ha fet obra d'erudit, omplint pàgines de citacions: llegeix, assimila i dona com a cosa seva el resultat d'aquesta assimilació, deixant per al final, si de cas, la llista dels treballs estudiats.

Obra de molts anys és l'extens comentari en dos volums a *El Evangelio según san Mateo* (Madrid i Barcelona 1966 i 1976), del qual hem tret el títol d'aquesta miscel·lània: *In medio Ecclesiae*. Tot l'Evangelí, verset rere verset, hi és vist com a paraula sobre Crist, però també com a paraula sobre l'Església: cadascuna de les seccions acull aquesta doble perspectiva, reflectida en un doble títol.

Encara més *In medio Ecclesiae* és el Comentari al Magníficat (*El Magníficat, Càntico de la salvación* [Madrid 1982]). Però la seva primera aportació eclesiològica és de l'any 1954, quan ningú no parlava de carismes com a possibilitat actual de l'Església: la lliçó inaugural del curs al Seminari: *Ubi Spiritus Dei, ibi Ecclesia et omnis gratia* (Barcelona 1954).

En el camp de la producció acadèmica, podem citar encara la constant col·laboració (especialment recensions) dins *Estudios bíblicos* els anys 1943, 1944, 1949, 1967, 1968, 1971, 1972 i 1973, com també dins la nostra *Revista Catalana de Teologia* l'any 1985.

Molt més vasta ha estat l'activitat del Dr. Gomà en el camp de la divulgació a través de tots els mitjans impresos que existien en el moment.

En cadascuna d'aquestes expressions, el Dr. Gomà era sempre el mateix: el professor que transmet els resultats de la ciència bíblica. Mil vegades repetia: «No es tracta de "vulgaritzar", rebaixant els continguts de la ciència, sinó de "divulgar", mirant de fer passar *tot* allò que és sòlid a aquells que no ho coneixen.»

L'any 1949, juntament amb el seu gran amic, el Dr. Pau Termes, prepara la traducció castellana, amb introduccions i notes, del *Nuevo Salterio del Breviario romano* (Barcelona 1949), presentada com a «segona edició» de l'obra homònima del cardenal Gomà.

Més recordada pels seus alumnes és la seva edició acuradíssima, amb notes i índexs, de l'encíclica de Pius XII *Menti nostrae* (Barcelona 1951): era l'inici de la modernitat als Seminaris (els seminaristes podien llegir el diari!). L'havien precedida la publicació de la *Mystici Corporis* (Barcelona 1943) i de la *Divino Afflante Spiritu* (Barcelona 1944).

Seria prolix de donar una llista completa de títols dels articles i articlets, escrits sempre, tanmateix, amb la cura de qui fa una obra transcendent. Donarem els noms de les publicacions, la ciutat (excepte quan és Barcelona) i l'any en què apareixen contribucions del Dr. Gomà:

Acción Católica (Vilafranca 1944)

ADC, Boletín Bibliográfico (1973)

Apostolado Sacerdotal (1944-1948)

Apostolado Seglar (1954-1956)
Assemblées du Seigneur (Malines 1966, 1970, 1972)
La Bíblia dia a dia (1981)
Boletín de la Obra Vocaciones Sacerdotales (1957, 1958)
Boletín Oficial del Obispado de Barcelona (1949)
Bulletí de la Parròquia del Pi (1981)
Catalunya Cristiana (1985)
Congreso Eucarístico Diocesano (1945)
El Correo Catalán (1944)
Correo Josefino (1935)
Cristiandad (1944, 1948, 1949, 1950, 1951, 1955, 1959)
Cultura Bíblica (Madrid 1951-1953, 1962, 1963)
Delta (1961)
Demos (Venezuela 1960)
Diario Español (Tarragona 1945)
Enciclopedia Universal Ilustrada (1955)
Excelsior (1988)
Full Dominical (1958-1963, 1971-1988)
La Gaceta Ilustrada (1958)
Gran Enciclopedia Rialp (Pamplona 1971, 1973)
Historia y Vida (1970-1974, 1976)
Juventud (Valls 1969)
Libro de Navidad (1948)
Le Monde de la Bible (Paris 1984)
Nazaret (1953-1957, 1960, 1961)
La Oración de las Horas (1977)
Orbis Catholicus (1959, 1960, 1964)
Pax (publicació del CEI, 1952)
Perseverancia (1949)
Phase (1973)
Roquetas (1945)
La Sagrada Familia (1973)
Santa Iglesia Catedral (1987)
La Sembradora (1943-1947)
Semilla (Barbastro 1944)
Seminario (1944, 1950, 1953)
Seminarios (Salamanca 1958)
Suburbios (1945)
Trébol (1949)
La Vanguardia (1968, 1987)

Afegim-hi, per tal de ser complets, els pròlegs a alguns llibres:

J. ESQUERDA BIFET, *Maria en la missió de l'Església* (1981)
 Card. GOMÀ, *Los Santos Evangelios* (1954)
 F. PAGÈS, *Mística para seglares* (1963)
 S. PIÉ, *Per a llegir l'Evangelí de Mateu* (1977)

No cal dir que, de totes aquestes col·laboracions, la més meritòria, quasi heroica, ha estat l'aportació, cada setmana durant anys i anys, al *Full Dominical*: del 1971 al 1988 ha comportat un pas repetit pels nous Leccionaris de la missa.

Les Publicacions de l'Abadia de Montserrat, en col·laboració amb les Missioneres de Natzaret, han creat un autèntic monument a aquest treball infatigable: el volum de *Reflexiones en torno a los textos bíblicos dominicales* (Barcelona 1988).

Si el volum que teniu a les mans us pot mostrar els fruits «sobrevinguts» a l'obra del Dr. Gomà (els treballs dels seus ex-alumnes) i us pot parlar de l'estima que senten per ell molts altres estudiosos, els Comentaris escrits per ell mateix (a Mateu i al Magnificat) i el volum de *Reflexiones* us permetran el contacte directe amb la saviesa plena d'amor d'aquest que (saltant-nos el rigor canònic) anomenariem autèntic Doctor de l'Església.

Jordi Sánchez Bosch